

МАТВЕЄВСЬКІ ЧИТАННЯ:
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ НАУК

АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**МАТВЄЄВСЬКІ ЧИТАННЯ:
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ**

*Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 20 листопада 2015 року)*

м. Біла Церква
ТОВ «Білоцерківдрук» - 2015

УДК 341.9+347(082) «2012.10.19»

ББК 67.412.22я43+67.404я43

A43

Редакційна колегія:

І. А. Безклубий, Т. В. Боднар, О. В. Дзера, О. В. Кохановська, Н. С. Кузнецова,
Р. А. Майданик (відп. ред.), М. М. Хоменко.

Відповідальний редактор

Р. А. Майданик

Матвеевські читання: звільнення від цивільно-правової відповідальності у сучасних реаліях. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 20 листопада 2015 року. – К.: ТОВ «Білоцерківдрук», 2015. – 156 с.

ISBN 978-617-566-165-9

Видання присвячене актуальним науковим проблемам цивільного, сімейного та міжнародного приватного права. Книга підготовлена на основі матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, що відбулася 20 листопада 2015 року та була підготовлена відділенням цивільно-правових наук Національної академії правових наук України, Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація цивілістів України» та кафедрою цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Видання адресоване вченим, науковим співробітникам, викладачам юридичних факультетів і вищих навчальних закладів, аспірантам, а також працівникам судів, прокуратури, адвокатури, іншим особам, які вивчають і застосовують доробки приватноправової науки.

УДК 341.9+347(082) «2012.10.19»

ББК 67.412.22я43+67.404я43

© ВГО «Асоціація цивілістів України», 2015

© Автори статей, 2015

ISBN 978-617-566-165-9

ун:
ко
у с

На
«А
ун

ше

Ки
пр

під
пр
Та
Гр

до
на
«Д
пр

ко
від
під
Во.

пр
від
ко
нау
на
до
на
Ол
ди
під
Га
Ки
Укр
ка
уні
ка
на

покладається² цивільно-правова відповідальність за наявності сукупності умов, які утворюють склад цивільного правопорушення.

Згідно з доктриною цивільного права, підставами цивільно-правової відповідальності є: протиправність поведінки (дія чи бездіяльність); наявність майнової та (або) моральної шкоди; причинний зв'язок між протиправною поведінкою і заподіяною шкодою; вина особи, яка заподіяла шкоду.

Підкреслимо, що цивільно-правова відповідальність за правопорушення інформаційних цивільних прав настає за умови, якщо дія чи бездіяльність, якими заподіяно шкоду, є протиправними чи заборонені законом. Протиправною поведінкою визнається така поведінка учасника інформаційних правовідносин, яка порушує приписи правової норми, незалежно від того, знав чи не знав правопорушник про неправомірність своєї поведінки. Так, поширення інформації, яка складає лікарську таємницю про стан здоров'я фізичної особи, тягне за собою відповідальність необмеженого законом кола суб'єктів, тобто будь-якої особи, якій стала відома така інформація. Коло цих осіб, таким чином, законодавством України не обмежується лікарями, медичними сестрами тощо.

У випадках, встановлених законом, допускається притягнення особи до цивільно-правової відповідальності незалежно від наявності вини правопорушника. На нашу думку, така відповідальність повинна бути встановлена за шкоду, заподіяну за поширення інформації, яка належить до життєво важливої для виживання людства, як виду живих істот, яка належить до наукових розробок, пов'язаних з генною структурою людського організму і її перетворення, з проблемами зародження життя і смертю, а також за поширення інформації, яка розцінюється як „інформаційна зброя” (таке законодавство ще має бути розроблене), і за шкоду, заподіяну неконтрольованим використанням об'єктів, які належать до поняття „штучний інтелект” («штучний розум»).

Цивільне законодавство передбачає також умови, за настання яких особа звільняється від відповідальності, - це випадок та непереборна сила. На нашу думку, в інформаційній сфері до таких обставин можна віднести поширення комп'ютерного вірусу, здатного знищити інформацію у повному обсязі або в глобальному масштабі, проти якого не вироблено відповідного комп'ютерного антивірусу; вихід з ладу комп'ютерних систем або середовищ передачі інформації (зокрема, глобальної комп'ютерної мережі Інтернет); випадки виникнення локальних інформаційних конфліктів чи розв'язування інформаційних війн, які призводять до руйнівних наслідків.

Галяннич М. К.,

*доктор юридичних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України*

Цивільно-правова відповідальність у житловому праві

Однією з правових гарантій, покликаних забезпечити реальне здійснення регулюючого впливу права є цивільно-правова відповідальність, яка є ефективним інструментом забезпечення виконання суб'єктивних цивільних обов'язків і захисту кореспондуючих їм суб'єктивних цивільних прав. Проте, однією з дискусійних проблем є з'ясування питання цивільно-правової відповідальності у житловому праві, у чому полягає її зміст та виконувані функції. В юридичній літературі не має єдності у підходах до визначення поняття цивільно-правової відповідальності у

житловому праві, ні у поглядах на її підставу та умови. Між тим, йдеться про правовий засіб, який відіграє ключову роль у правовій регламентації цивільних відносин.

Залежно від того чи іншого виду житлових відносин та складу їх учасників механізм відповідальності останніх має передбачати можливість застосування ефективних і адекватних засобів відновлення порушених правовідносин, відновлення становища суб'єктів житлового права з метою запобігання вчиненню правопорушень, стимулювання належного дотримання цивільних прав та обов'язків, усунення негативних наслідків.

Юридичну відповідальність слушно пов'язують із реалізацією санкції, котра має специфічні ознаки, до числа яких належить те, що вона: за своєю сутністю є примусовим заходом; застосовується до осіб, винних у здійсненні правопорушення, пов'язана з покладанням на винного невинних для нього наслідків матеріального або особистого характеру.

Правова відповідальність у житловому праві має свої особливості і як правова санкція головним чином полягає у «виселенні фізичної особи», під яким розуміється у примусове звільнення приміщення особою, яка його займала та у забороні в подальшому користуватися цим приміщенням. У житловому праві за правовими наслідками заходи примусового впливу поділяються на: 1) з наданням іншого житла (якщо воно непридатне для проживання, будинок підлягає зносу, у зв'язку з капітальним ремонтом, із службових жилих приміщень, гуртожитків, при невнесенні плати за житло); 2) без його надання (у випадках безгосподарного утримання житла, внаслідок систематичного використання жилого приміщення не за призначенням, піднаймачів, тимчасових мешканців, із службового житла, гуртожитків осіб, що припинили роботу або навчання, у випадку самовільного зайняття житла).

У разі застосування заходів цивільної відповідальності в житловому праві слід орієнтуватися на адекватність захисту потерпілої сторони, яке дозволяє відновити її порушене право. Забезпечення належної реалізації цивільних прав та виконання обов'язків має здійснюватися за допомогою різних правових засобів.

Сутність цивільно-правової відповідальності полягає в тому, що вона полягає у застосуванні до правопорушника примусового заходу. Відповідальність у житловій сфері має специфічні властивості, зокрема: настання несприятливих наслідків (як правило, наслідки майнового і немайнового характеру); врахування правовий статусу суб'єктів (власника, володільця, користувача за ступенем їх правового та родинного зв'язку і наголошується, що визнання членом сім'ї має визначатися нормами сімейного та житлового законодавства, а не нормами ЦК України); «виселення» є примусовим заходом застосовуваним за наявності встановлених в законі юридичних підстав в судовому порядку, що дозволяє відмежувати цивільно-правову відповідальність у житловій сфері від інших випадків настання несприятливих наслідків.

ЦК, ЖК, інші закони містять значну кількість норм щодо припинення житлових прав, які не завжди враховують їх специфіку, а відтак необхідно уніфікувати підстави притягнення до правової відповідальності та відмовитись від адміністративного порядку виселення; Слід зазначити, що, враховуючи надзвичайно широкий перелік видів цивільних зобов'язань залежно від сфери їх застосування, вважаємо можливим досліджувати особливості співвідношення цивільно-правової та житлово-правової відповідальності, що потребує окремих подальших ґрунтовних досліджень.

Правопорушення має місце коли фізичні особи здійснюють дії неправомірно, в порушення норм закону, договору. Наприклад примусове виселення фізичної особи із житла, до закінчення строку договору, самовільне звільнення жилого приміщення від майна, в іншому ніж у судовому порядку, вилучення грошей в рахунок погашення боргу, самовільно виконання

рішення суду. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом відповідно до ст. 321 ЦК України.

За загальним правилом, відповідно до ст. 526 ЦК України, зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог ЦК України, інших актів цивільного законодавства. Забезпечення виконання зобов'язання це спеціальні міри майнового характеру, що стимулюють належне виконання боржником своїх зобов'язань.

Відповідно до ст. 39 Закону України «Про іпотеку» у разі задоволення судом позову про звернення стягнення на предмет іпотеки, одночасно з рішенням про звернення стягнення на предмет іпотеки суд за заявою іпотекодержателя виносить рішення про виселення мешканців за наявності підстав, передбачених законом, якщо предметом іпотеки є житловий будинок або житлове приміщення. При цьому виселенню підлягають як власник (власники) так і члени його сім'ї, які проживають з ним, однак не підлягають виселенню наймачі зазначеного житла та члени їх сімей.

Відповідно до ч. 2 ст. 40 Закону України «Про іпотеку» якщо мешканці не звільняють житловий будинок або житлове приміщення у встановлений або інший погоджений сторонами строк добровільно, їх примусове виселення здійснюється на підставі рішення суду. Особи, які проживають у зазначених приміщеннях на умовах договору найму (оренди), не підлягають виселенню, якщо: 1) договір найму (оренди) був укладений до моменту укладення іпотечного договору і про наявність такого договору було доведено до відома іпотекодержателя або такий договір був зареєстрований у встановленому законом порядку; 2) договір найму (оренди) був укладений після укладення іпотечного договору за згодою іпотекодержателя.

Відповідно до ч. 2 ст. 39 Закону України «Про іпотеку», одночасно з рішенням про звернення стягнення на предмет іпотеки суд за заявою іпотекодержателя виносить рішення про виселення мешканців за наявності підстав, передбачених законом, якщо предметом іпотеки є житловий будинок або житлове приміщення.

Звернення стягнення на предмет іпотеки і є підставою для виселення. Так, відповідно до ст. 109 ЖК УРСР, звернення стягнення на передане в іпотеку жиле приміщення є підставою для виселення всіх громадян, що мешкають у ньому, за винятками, встановленими законом. Після прийняття кредитором рішення про звернення стягнення на передані в іпотеку житловий будинок чи житлове приміщення шляхом позасудового врегулювання на підставі договору всі мешканці зобов'язані на письмову вимогу іпотекодержателя або нового власника добровільно звільнити житловий будинок чи житлове приміщення протягом одного місяця з дня отримання цієї вимоги, якщо сторонами не погоджено більший строк. Якщо громадяни не звільняють жиле приміщення у встановлений або інший погоджений сторонами строк добровільно, їх примусове виселення здійснюється на підставі рішення суду.

Виселення громадян при зверненні стягнення на жилі приміщення, що були придбані ними за рахунок кредиту (позики) банку чи іншої особи, повернення якого забезпечене іпотекою відповідного жилого приміщення, є підставою для надання цим громадянам жилих приміщень з фондів житла для тимчасового проживання відповідно до статті 132-2 ЖК УРСР. Відсутність жилих приміщень з фондів житла для тимчасового проживання або відмова у їх наданні з підстав встановлених ст. 132-2 ЖК УРСР, не тягне припинення виселення громадянина з жилого приміщення, яке є предметом іпотеки, у порядку, встановленому ч. 3 ст. 109 ЖК УРСР.

З аналізу зазначених вище норм можна дійти висновку, що в будь-якому випадку іпотекодержатель має законні підстави вимагати виселення із житла осіб, що проживають, у житлі на яке звертається стягнення. Також в судовому рішенні про виселення, в будь-якому випадку, має бути визначене житло, яке надається замість того, на яке було звернено

стягнення. Однак у випадку, якщо житло, на яке звертається стягнення не було придбане за кредитним договором, зобов'язання за яким забезпечене іпотекою цього ж житла – особам надається постійне жилає приміщення.

Якщо ж житло, на яке звертається стягнення, є придбаним за кредитним договором, зобов'язання за яким забезпечене іпотекою цього ж житла – громадянам, що виселяються з нього має бути надане житло для тимчасового проживання, відповідно до ст. 132-2 ЖК УРСР. Відсутність відповідних жилих приміщень або відмова у їх наданні не тягне припинення виселення. Слід окремо звернути увагу, що неможливість надання приміщення для проживання не тягне припинення виселення тільки у випадку, якщо житло з якого виселяють осіб було предметом договору іпотеки для забезпечення кредитного договору на придбання цього житла.

Однак, оскільки вище зазначена умова щодо неможливості надання жилого приміщення, вказана виключно для випадку коли предметом іпотеки є житло що придбане в кредит, забезпечений іпотекою цього житла, то можна стверджувати, що це стосується виключно зазначеного випадку. В свою чергу, неможливість надання постійного житла у випадку, коли житло, що є предметом іпотеки не є предметом за договором кредиту, забезпеченого цією іпотекою, все ж тягне за собою припинення виселення громадян, які проживають в зазначеному вище житлі.

Отже, на нашу думку, в судовому рішенні про виселення має бути зазначене постійне жилає приміщення, яке має надаватись громадянам, що виселяються на підставі ч. 2 ст. 109 ЖК УРСР. Неможливість надання такого житла є підставою припинення виселення, до моменту усунення перешкод з надання постійного жилого приміщення.

Зміст житлових правовідносин, їх правова природа, полягає у забезпеченні прав на житло. Спеціальне житлове законодавство має встановлювати специфіку суспільних відносин з приводу посилення гарантій захищеності житлових прав вразливих категорій громадян (неповнолітніх, недієздатних), зокрема, шляхом: зупинення виконання на річний строк рішень про продаж з прилюдних торгів будинку, квартири у разі відсутності у них житла; скасування положень Закону України "Про іпотеку" щодо можливого позасудового звернення стягнення на житлові приміщення, які були придбані за рахунок кредиту; створення спеціального житлового фонду для тимчасового задоволення житлових потреб осіб, що примусово виселяються.

Кізова О.С.,
*доктор юридичних наук, професор,
завідуюча кафедрою цивільного та господарського права і процесу
Міжнародного гуманітарного університету*

Припинення відповідальності майнового поручителя у заставних правовідносинах

Дійсно цікавим питанням у практичному полі є участь в заставних правовідносинах третьої сторони – майнового поручителя, його цивільно-правової відповідальності та можливість припинення відповідальності майнового поручителя у заставних правовідносинах.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Кузнцова Н.С.	5
Форс-мажорні обставини як підстава звільнення від цивільно-правової відповідальності	
Майданик Р.А.	9
Підстави звільнення та виключення цивільно-правової відповідальності: доктрина і практика	
Луць В.В.	17
Підстави цивільно-правової відповідальності у науковій концепції професора Г.К.Матвеева	
Довгерт А.С.	19
Звільнення від відповідальності в міжнародному приватному праві	
Канзафарова І.С.	22
Обставини, що виключають цивільно-правову відповідальність	
Кохановська О.В.	24
Цивільно-правова відповідальність і звільнення від відповідальності у сфері інформаційних відносин	
Галантич М. К.	26
Цивільно-правова відповідальність у житловому праві	
Кізілова О.С.	29
Припинення відповідальності майнового поручителя у заставних правовідносинах	
Сліпченко С.О.	32
Деякі проблеми визначення меж застосування поняття «звільнення від цивільно-правової відповідальності»	
Шишка Р.Б.	33
Окремі прояви проблематики звільнення від цивільно-правової відповідальності	
Абдуллазаде Ф.Ш.огли	37
Стан майнового страхування у сільському господарстві України в сучасних умовах	
Бажанов В.О.	40
Трансферний контракт у цивільному праві України	
Бажанова В.О.	42
Здійснення майнових прав подружжя на об'єкти патентного права	
Безклубий О. І.	44
Особисті немайнові відносини опіки за Статутами Великого князівства Литовського	
Воеводін Б.В.	47
Правові аспекти використання програм для блокування реклами в мережі Інтернет	
Герц А.А.	48
Помилка, зумовлена об'єктивними факторами, як підстава звільнення від цивільної відповідальності у сфері медичних послуг	
Грабовська О.О.	50
Проблеми встановлення меж предмета доказування у цивільному процесі	
Горбань Н.С.	54
Розвиток компетенції нотаріуса в сфері сімейних правовідносин в Україні	
Гриник Л.І.	56
Форс-мажор у кредитних правовідносинах	
Діковська І.А.	58
Істотне порушення (невиконання) міжнародних комерційних контрактів	